

ČITATELJSKI KLUB ZA SLIJEPE I SLABOVIDNE OSOBE „BIJELA SOVA“ KARLOVAC

Reading club for blind and visually impaired persons
“White Owl” Karlovac

Primljeno: 11. 4. 2024.
Prihvaćeno: 20. 5. 2024.

**TEMA
BROJA**

Marinko Polović

Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac
mpolovic@gkka.hr

Sažetak

U ovom radu predstavljen je rad Čitateljskog kluba za slijepe i slabovidne osobe „Bijela sova“ koji djeluje na Odjelu audiovizualne građe Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac. Osnivanjem prvog čitateljskog kluba za slijepe i slabovidne osobe u jednoj narodnoj knjižnici u Hrvatskoj, željela se istaknuti dobrobit ovog jednostavnog načina okupljanja koji potiče članove na druženje i konstruktivno provođenje slobodnog vremena, osnažuje ljubav prema čitanju te smanjuje izolaciju u zajednici jer omogućuje ljudima sa sličnim temama i problemima dublje i smislenije povezivanje u male zajednice. S obzirom na tehničku i stručnu pomoć koju nude educirani knjižničari te zvučne knjige koje posjeduje u svom knjižničnom fondu, kao mjesto susreta članova „Bijele sove“ izabran je upravo Odjel audiovizualne građe knjižnice. Karlovačke udruge za slijepe i slabovidne osobe predstavljene su na istom mjestu organiziranim izložbama, književnim večerima, predstavljanjem slikovnica o psima vodičima u igraonici i druge, u želji da senzibiliziraju karlovačku lokalnu zajednicu na potrebe i aktivnosti slijepih osoba.

Glavne riječi: čitateljski klub, narodna knjižnica, slijepe i slabovidne osobe, zvučne i e-knjige

Abstract

In this work, we present the work of the “Bijela Sova” (eng. White Owl) Reading Club for blind and partially sighted people, which operates in the Department of Audiovisual Materials in the City Library “Ivan Goran Kovačić” Karlovac. By founding the first reading club for blind and partially sighted people at a public library in Croatia, we wanted to highlight the benefit of this simple way of gathering that encourages members to socialize and constructively spend their free time, strengthens the love of reading and reduces isolation in the community. It enables people with similar topics and problems to have a deeper and more meaningful connection in small communities. Considering the technical and professional assistance offered by the trained librarians and the audiobooks it has in its library collection, the Audiovisual Department of the Library was chosen as the meeting place for the members of the “Bijela Sova”. In the same place, Karlovac associations for blind and partially sighted people are presenting themselves, organizing exhibitions, literary evenings, presentation of picture books about guide dogs in the playroom, and others, to sensitize the Karlovac local community to the needs and activities of blind people.

Keywords: readers' club, public library, visually impaired people, audio and e-books

Čitateljski klub za slijepce i slabovidne osobe „Bijela sova“ u Gradskoj knjižnici „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac osnovan je 2015. godine. Prvi službeni susret članova ovog čitateljskog kluba održan je u ponedjeljak, 9. ožujka 2015. na Odjelu audiovizualne građe Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“, Ljudevita Šestića 1, Karlovac. Pokrenut je u suradnji s Hrvatskim čitateljskim društvom i uz pomoć Hrvatskoga saveza slijepih.

Osnivanjem prvog čitateljskog kluba za slijepce i slabovidne osobe u jednoj narodnoj knjižnici u Hrvatskoj željela se istaknuti dobrobit ovog jednostavnog načina okupljanja koji potiče članove na druženje i konstruktivno provođenje slobodnog vremena, osnažuje ljubav prema čitanju te smanjuje izolaciju u zajednici jer omogućuje ljudima sa sličnim temama i problemima dublje i smislenije povezivanje u male zajednice. Ovaj klub samo je jedan od koraka prema razvoju usluga koje knjižnica nudi ovoj skupini korisnika čime se djelatnost bazira na UNESCO-ovom Manifestu za narodne knjižnice 1994.: „Službe se narodne knjižnice zasnivaju na jednakosti pristupa svima, bez obzira na dob, rasu, spol, vjeru, nacionalnost, jezik ili društveni položaj. Posebne se službe i građa moraju osigurati za one korisnike koji se iz bilo kojeg razloga ne mogu služiti redovitim uslugama i građom, na primjer, za pripadnike jezičnih manjina, osobe s tjelesnim oštećenjima, bolesnike u bolnicama ili zatvorenike.“¹

Karlovačka knjižnica još je 2003. godine, prva u Hrvatskoj, nabavila računalo s govornom jedinicom Jaws za Knjižnicu za mlade koji i slijepim osobama omogućava pretraživanje izvora informacija na internetu. Tada je bila prva narodna knjižnica u Hrvatskoj koja je nudila tu vrstu usluge za slijepce i slabovidne korisnike. Povodom svjetskog dana Brailleovog pisma, 4. siječnja 2012. godine, knjižnica je na Odjelu audiovizualne građe otvorila Kktak za slijepce i slabovidne osobe koji je opremljen računalnom opremom i elektroničkim pomagalima. Za kutak je Knjižnica nabavila uređaj *Poet Compact* i čitač ekrana *SuperNova*.

Slika 1. Logo Čitateljskog kluba za slijepce i slabovidne osobe „Bijela sova“ Karlovac

Poet Compact je stolni elektronički čitač teksta s programom za pretvaranje teksta u zvuk. Uređaj radi na principu skenera, skenira materijal na crnom tisku i pretvara ga u zvučni zapis te omogućava pohranjivanje skeniranih tekstova. Odjel audiovizualne građe trenutno slijepim i slabovidnim osobama, korisnicima knjižnice, nudi mogućnost posudbe zvučnih knjiga, a u ponudi je više od 300 naslova. S obzirom na tehničku i stručnu pomoć koju nude educirani knjižničari te zvučne knjige koje posjeduje u svom knjižničnom fondu, kao mjesto susreta članova čitateljskog kluba izabran je upravo Odjel audiovizualne građe.

Karlovačke udruge za slijepce i slabovidne osobe predstavljene su na istom mjestu organiziranim izložbama, književnim večerima, predstavljanjem slikovnica o psima vodičima u igraonici i druge, u želji da senzibiliziraju karlovačku lokalnu zajednicu na potrebe i aktivnosti slijepih osoba.

¹ UNESCO-ov manifest za narodne knjižnice. URL: https://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (10. 4. 2024.)

Rad čitateljskog kluba „Bijela sova“

Za voditeljicu čitateljskog kluba izabrana je djelatnica knjižnice, Senija Rački, a Marinko Polović kao koordinator. Članovi su se okupljali svakog prvog ponedjeljka u mjesecu od 15 do 17 sati u knjižnici. Na prvi susret je došlo dvadesetak članova, a tada je nastala ideja proširenja usluge i na ostale osobe s invaliditetom. Svaki susret sastoji se od dva dijela. Prvi, onaj kraći, rezerviran je za predstavljanje hrvatskih pjesnika kroz čitanje pjesama, a u drugom djelu raspravlja se o unaprijed dogovorenom književnom djelu. Za svaki sljedeći sastanak jedan od članova kluba bira knjigu koju će članovi čitati i o kojoj će raspravljati.

Kad je riječ o vođenju kluba, postavljena su pravila i neke preporuke. Moderator, odnosno voditelj grupe, odgovoran je za to da svi članovi poštuju navedena pravila kako bi grupe nesmetano i učinkovito djelovale. Ostala pravila rada razlikuju se od grupe do grupe, ovisno o tome radi li se o privatnim grupama koje se mogu slobodnije ponašati jer nisu ograničene prostorom u kojem se nalaze² ili o grupama koje susrete održavaju na javnim prostorima, npr. u knjižnicama. Ako se sastanak odvija u prostorijama knjižnica, članovi se moraju pridržavati pravila kućnog reda i ne smiju ni na koji način ometati rad osoblja, kao ni ostale korisnike.³

Uz zvučne knjige, članovi kluba mogu se koristiti i elektroničkim knjigama s obzirom na to da Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“, u suradnji s Hrvatskom knjižnicom za slijepe, nudi i posudbu e-knjiga. E-knjiga ili elektronička knjiga (eng. *e-book*) elektronički (digitalni) je ekvivalent tiskanoj knjizi. E-knjiga može sadržavati i *online* časopise te su digitalne knjige napravljene da budu slušane kao audio knjige. Uslugama Hrvatske knjižnice za slijepe mogu se koristiti slijepe osobe u zemlji i inozemstvu kao i svi oni koji imaju teškoća u čitanju standardnog tiska zbog oštećenja vida ili iz nekog drugog razloga (teško pokretne, nepokretne osobe, osobe koje imaju disleksiju, disgrafiju i sl.).⁴

U godinu dana, na 12 susreta, članovi su pročitali isto toliko knjiga, a neki od naslova i autora su: *Osmi povjerenik* Renata Baretića, *Umijeće utrkivanja po kiši* Gartha Steina, *Posrednik* Johna Grishama, *Čovjek koji je skakao u srce požara* Nicholasa Evansa, *Čudo u Poskokovoj* Dragi Ante Tomića i dr.

Slika 2. Jedan od čitateljskih susreta

² Bašić, I. O čitateljskim grupama: metodički priručnik s primjerima dobre prakse. Zagreb: Balans centar za logopedagogiju i biblioterapiju, 2014. Str. 60.

³ Isto.

⁴ Hrvatska knjižnica za slijepe. URL: https://www.hkzasl.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=3 (10. 4. 2024.)

Uz redovite susrete, klub svake godine slavi i svoj rođendan. Za prvu obljetnicu gost je bio kazališni i filmski redatelj Mario Kovač, koji ima višegodišnje iskustvo rada sa slijepim i slabovidnim glumcima u zagrebačkome kazalištu „Novi život“. S radom spomenutog kazališta, karlovačka publika imala se prilike upoznati prigodom treće obljetnice rada čitateljskog kluba: u sklopu obilježavanja te obljetnice u Gradskom kazalištu Zorin dom održana je besplatna predstava *Jučer sam se sjetio plave* Kazališta slijepih i slabovidnih Novi život.

Članovi „Bijele sove“ održali su i tribinu *Čitati zvučno za nas je ključno!* Gosti tribine bili su poznati hrvatski glumac i spiker Dubravko Sidor, ravnateljica Hrvatske knjižnice za slijepe Jelena Lišaja i djelatnici te ustanove, Ivan Čorak (snimatelj zvučnih izdanja u Hrvatskoj knjižnici za slijepe) i Snježana Sabljak (interpretatorica tekstova).

Slika 3. Proslava 1. rođendana „Bijele sove“

Čitateljski klub za slijepe i slabovidne osobe „Bijela sova“ ugostio je i slične hrvatske klubove. Jedan čitateljski susret održan je i s gostima Čitateljskog kluba za slijepe i slabovidne osobe „Homer“ iz Bjelovara. Spomenuti klub osnovan je 16. listopada 2017. godine u suradnji s Udrugom slijepih Bjelovar.

Među gostovanjima svakako treba navesti i Čitateljski klub slijepih i slabovidnih osoba Narodne knjižnice i čitaonice Sisak. Osim što su članovi karlovačkog kluba gostovali na osnivačkoj skupštini u Sisku, održano je i nekoliko zajedničkih susreta. Članovi oba kluba u listopadu 2016. godine sastali su se u karlovačkoj knjižnici, a tema razgovora bila je knjiga *Kalendar Maja* Zorana Ferića.

„Bijele sove“ izvan prostora Knjižnice

„Pročitano, usvojeno“, jedna je od rečenica koja je prakticirana kroz rad kluba. Nakon čitanja nekih od djela eminentnih hrvatskih autorica i autora, članovi kluba posjetili su rodna mjesta pisaca bližih Karlovačkoj županiji. Ivana Brlić-Mažuranić bila je prvi izbor. Prvi posjet bio je gradu Ogulinu i *Ivaninoj kući bajki* koja je smještena u drevnom Frankopanskom kaštelu, a sastoji se od multimedijalne stalne izložbe, biblioteke, multifunkcionalnog prostora za radionice i suvenirnice. Aktivno djeluje i kroz svoju mrežnu stranicu s virtualnom bazom bajki i *online*

knjižnicom. Tom prigodom članovi su posjetili i Zavičajni muzej Ogulin. Uslijedili su posjeti Hrvatskom zagorju i Dvorcu Trakošćan. U Zagrebu su posjetili *Kuću Šenoa* gdje su se upoznali s zanimljivostima o životu i radu hrvatskog književnika Augusta Šenoa. *Kuća Šenoa* sinonim je za kulturnu baštinu koju su stvorili članovi obitelji Šenoa kroz četiri generacije tijekom 182 godina života u Zagrebu. Jedna od destinacija bila je i *Memorijalni stan Marije Jurić Zagorke*.

Kao posebno zanimljiv posjet, svakako treba izdvojiti i gostovanje u Hrvatskoj knjižnici za slijepo osobe koja omogućava pristupačnost knjižnične građe i informacija korisnicima s teškoćama pri čitanju standardnog tiska prema njihovim potrebama i zahtjevima. Budući da sama proizvodi fond, u njezinom se sastavu nalaze studiji za snimanje zvučnih knjiga i brajčna tiskara.⁵

Slika 4. U posjetu Ogulinu

Epidemija COVIDA-19 i razdoblje nakon nje

Svjetska epidemija COVIDA-19 ostavila je, nažalost, traga i na članove Kluba „Bijela sova“. Zbog *lockdowna* u 2020. godini, klub je privremeno prestao s radom. U sljedeće dvije godine mjere su nastavljene u blažem i strožem obliku pa su pojedini članovi zbog tehničkih razloga bili onemogućeni pri fizičkom dolasku na sastanke. Otegotna okolnost koja je još više otežala rad je i starosna dob većine članova. Sve to uvjetovalo je da je čitateljski klub trenutno u stanju mirovanja, s velikom željom da što prije započne s radom i okupljanjem postojećih i novih članova. Nastavljena je i suradnja s karlovačkim udrugama slijepih kao i daljnjom nabavom naslova te opreme prilagođene slijepim i slabovidnim osobama.

Zaključak

Na kraju treba naglasiti kako je članstvo u čitateljskom klubu „Bijela sova“ prožeto samo pozitivnim iskustvima. Iako brojna istraživanja provedena u posljednjih desetak godina na temu koliko se u Hrvatskoj čita, nisu baš davala pozitivne rezultate, ta tvrdnja ne se odnosi na slijepo i slabovidno. Upravo prema brojnim čitateljskim susretima možemo zaključiti da slijepo osobe čitaju više nego videće. Teško je govoriti o društvu znanja ako je iz njega isključen bilo koji dio društva jer „Knjižnica ima važnu ulogu u jačanju društvene kohezije u području u kojemu djeluje.“⁶

⁵ Hrvatska knjižnica za slijepo. URL: <https://www.hkzasl.hr/> (10. 4. 2024.)

⁶ Horvat, A. Uključivanje u društvo: Što može učiniti knjižnica? // Slobodan pristup informacijama: 2. i 3. okrugli stol: zbornik radova / uredile Alemka Belan-Simić i Aleksandra Horvat. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 102.

Literatura

1. Bašić, I. O čitateljskim grupama: metodički priručnik s primjerima dobre prakse. Zagreb: Balans centar za logopedagogiju i biblioterapiju, 2014. Str. 60.
2. Djelatnost. Hrvatska knjižnica za slijepe. URL: https://www.hkzasl.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=3 (10. 4. 2024.)
3. Horvat, A. Uključivanje u društvo: što može učiniti knjižnica? // Slobodan pristup informacijama: 2. i3. okrugli stol: zbornik radova / uredile Alemka Belan-Simić i Aleksandra Horvat. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 102.
4. Hrvatska knjižnica za slijepe. URL: <https://www.hkzasl.hr/> (10. 4. 2024.)